

INTERNET HASZNÁLAT A ZALA MEGYEI TELEPÜLÉSI KÖNYVTÁRAKBAN

Beszámoló egy kérdőíves vizsgálat eredményeiről

Mint ismeretes a kollégák előtt, 2004 októberében a *Zala megyei könyvtárakban hozzáférhető Internet kapcsolat* paramétereinek felmérésére került sor. Az alábbiakban e kérdőíves vizsgálat tapasztalatairól számolok be.

Szeptember végén a Könyvtári Intézet Szervezési és Elemző osztálya kérte fel a Deák Ferenc Megyei Könyvtárat, hogy az általuk kért adatokat gyűjtsük össze a megyében, és táblázatos formában dolgozzuk fel.

A Könyvtári Intézet számára szükséges adatok a következők voltak:

- A könyvtárban van-e Internet? (Ha igen, a további adatok megadása.)
- Az Internet hozzáférés típusa
- Az Internet vonal sávszélessége
- Az Internet szolgáltató neve
- Ingyenesen jut-e a könyvtár Internethez?
- Az Internet hozzáférés díját fizető szerv neve
- Az Internet hozzáférési idő típusa
- A díjsomag típusa az Internet hozzáférés ideje szerint
- Az Internet hozzáférés korlátozottsága
- Az Internet hozzáférhető-e könyvtárhasználók számára?

Mivel a kistelepülések szerkezetű Zala megyében jelenleg 257 statisztikai adatszolgáltató könyvtár van (köztük 231 települési könyvtár, 16 nem nyilvános könyvtár, és 6 egyéb nyilvános könyvtár, valamint 4 ellátóközpont), célszerűnek láttuk, hogy egy kérdőívet állítsunk össze, hogy a szükséges információkat begyűjthessük. Az elkészült kérdőívben az előbb felsoroltakon kívül további adatokra is rákérdeztünk:

- Milyen módon biztosítja a könyvtár az Internet szolgáltatást?
- Számítógépek és Internet hozzáférést biztosító gépek száma?

A kérdőíveket eljuttattuk a megye valamennyi könyvtárába. Igénybe vettük az elektronikus levélküldés lehetőségét is azon könyvtárak esetében, akiknek ismertük az e-mail címét. Az adatlapok eljuttatásában és begyűjtésében kértük a hálózati gondozást végző városi könyvtárak segítségét is.¹

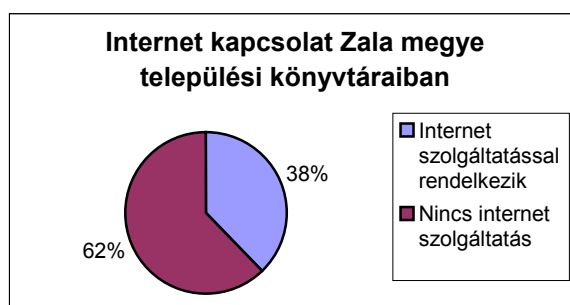
Október végére érkeztek be a kérdőívek, így megkezdődhetett az adatok felvitele a Könyvtári Intézettől kapott EXCEL táblázatba, amelyen már szerepeltek a könyvtárak adatai (a 2003. évi statisztika szerint), így csak az Internetre vonatkozó információkat kellett beírni. A kérdőíven szereplő válaszok alapján, ahol lehetett, kódszámokat alkalmaztunk. Az adatok felvitelével november 5-én sikerült elkészülnünk, és a táblázatot továbbítottuk a Könyvtári Intézetbe.

¹ Ezúton szeretnék köszönetet mondani a kérdőíveket kitöltő valamennyi kollégának, de legfőképpen a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár, a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár, a lenti Városi Művelődési Központ és Könyvtár, a letenyei Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár azon munkatársainak, akik a városkörnyék községeiből is begyűjtötték a szükséges adatokat.

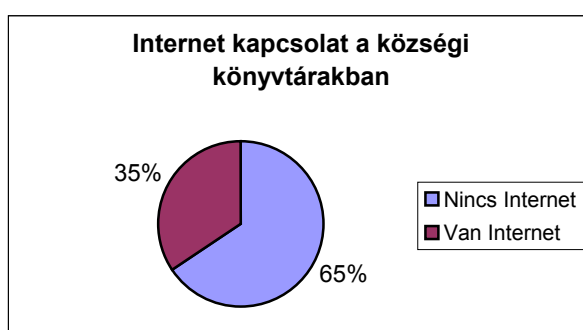
Úgy gondoltuk, hogy a kollégák kíváncsiak a megyei eredményre, ezért feldolgoztuk a **Zala megyei települési könyvtárak** adatait.²

Hangsúlyozni kell azonban, hogy ez a vizsgálat egy adott időpontban jellemző (2004. október) helyzetet mutat. Tudjuk, hogy több könyvtárban folyamatban van az Internet bekötése, és ezek még nem szerepelnek az Internettel rendelkező könyvtárak között.

A 231 Zala megyei települési könyvtár közül 87 (38%) könyvtárban van Internet elérhetőség. 30-cal több könyvtárban, mint a 2003. évi statisztika szerint, ami a december 31-i adatokat rögzítette.

Rendelkezik Internet kapcsolattal a megyei könyvtár, a 9 városi könyvtár (Hévíz, Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa, Zalaegerszeg, Zalakaros, Zalaszentgrót, Zalalövő), 1 városrészi (Apáczai ÁMK Könyvtára) és 76 községi könyvtár. A 220 községi könyvtár közül 144-ben nincs Internet.

Az Internettel rendelkező könyvtárakban a legtöbb helyen (57%) 2-5 számítógép van. 21 könyvtárban (24%) van 6-10 számítógép. Mindössze 8 könyvtárban van egy számítógép, 11-nél több számítógép pedig csak két községben (Bánokszentgyörgy, Sárhida) és városokban van.

Ha azt vizsgáljuk, hogy a könyvtárakban összesen hány számítógép áll az olvasók rendelkezésére, akkor azt láthatjuk, hogy 58 könyvtárban (67%) 2-5 számítógépet használhatnak az olvasók. Az internet eléréssel rendelkező könyvtárak közül mindössze egy könyvtár van (Sármellék), ahol csak a könyvtáros használhatja a számítógépet.

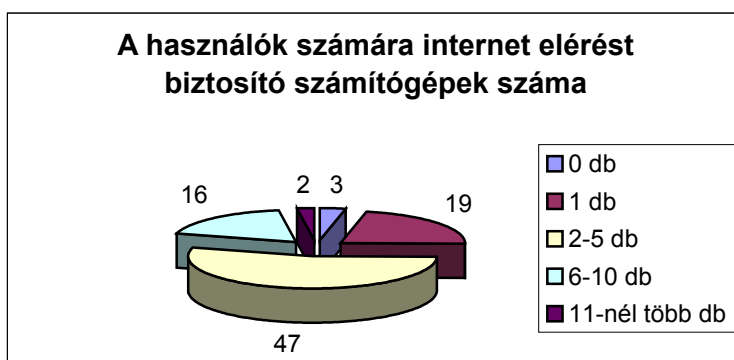
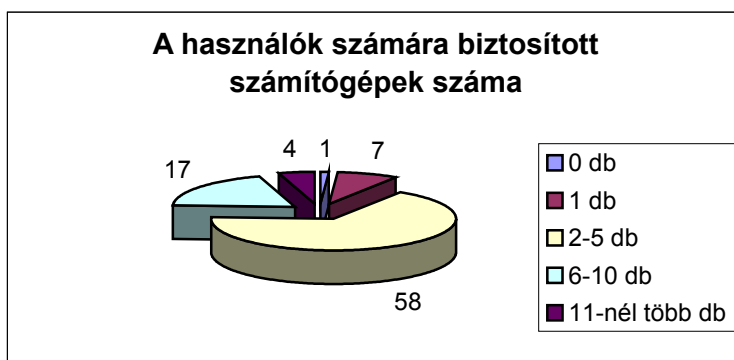
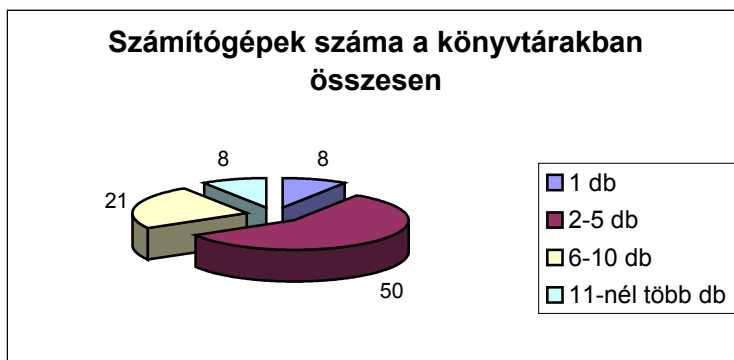
Kicsit mást mutatnak az adatok, ha az Internet elérést biztosító számítógépek számát tekintjük át, hiszen az internettel rendelkező könyvtárak között 21-ben (24%) csak 1 gépen lehet internetezni, ugyanakkor köztük csak 8 könyvtárban van 1 számítógép, a többiben 2-6 gép van. 45 könyvtárban 2-5 gépen, 17 könyvtárban 6-10 gépen lehet internetezni. 11-nél

² Begyűjtöttük a megye nem nyilvános könyvtárainak, az egyéb nyilvános könyvtáraknak és az ellátóközpontoknak az adatait is, de ebben az elemzésben azok nem szerepelnek.

MŰHELY

több internetes számítógép csak 1 községi könyvtárban (Bánokszentgyörgy), 2 városi könyvtárban (Zalaegerszeg, Nagykanizsa), és a megyei könyvtárban van.

A használók számára rendelkezésre álló számítógépek száma összességében hasonló. Érdeemes megemlíteni, hogy 3 könyvtárban az olvasók nem tudnak internetezni, csak a könyvtáros (Cseszegtomaj, Sármellék, Vonyarcvashegy).

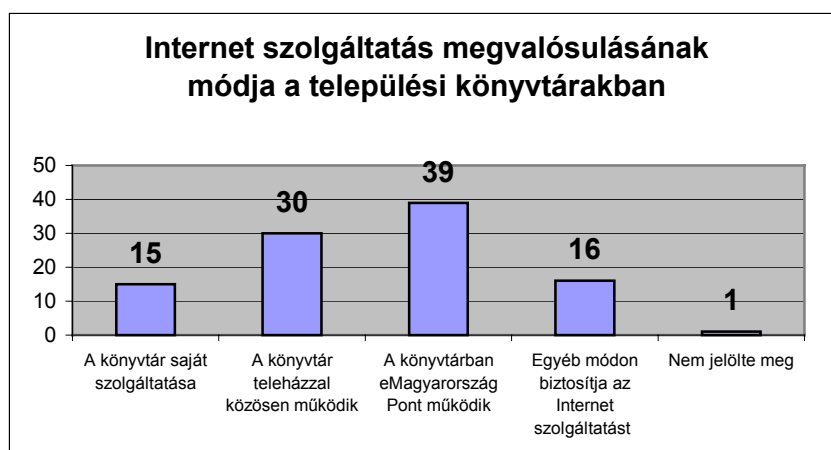

MŰHELY

Ha a két megyei jogú város adatait áttekintjük, megállapítható, hogy a legtöbb számítógépe (68 db) a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtárnak van, ebből 28 gépen lehet internetezni is. Zalaegerszegen a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban 61 számítógép van, ebből 46 számítógépen lehet internetezni. A használók számára összesen 22 számítógép áll rendelkezésre, köztük 18 számítógépen internetezhetnek az olvasók. Zalaegerszegen a könyvtárhasználók internetezni tudnak még a József Attila Városi Könyvtárban, az Apáczai ÁMK Könyvtárban 8-8 számítógépen, és a többi nyilvános könyvtárakban is (ezek Internet ellátását itt nem vizsgálom).

A kérdőíveken megkérdeztük a könyvtárakat, hogy milyen módon biztosítják az internet szolgáltatást. A megadott lehetőségek közül többet is jelölni lehetett. 13 könyvtárban kétféle, 1 könyvtárban háromféle módon biztosítják az Internet szolgáltatást.

Egyet jelölt meg:	72
Kettőt jelölt meg	13
Hármat jelölt meg	1
Nem jelölte meg	1
Összesen	87

A fenti táblázatban látható, hogy 30 könyvtár telehálzzal közösen működik és 39 könyvtárban eMagyarország Pont is van. Ezek között 8 olyan könyvtár található, amelyben mindkettő szolgáltatás megtalálható. Az eMagyarország pont honlapján (<http://www.emagyarország.hu/terkep/zala/index.html>) 168 zalai települést sorolnak fel, ahol e-pont található (ezen belül a nagyobb településeken több e-pont is van). A kérdőív alapján ezek közül 39 települési könyvtárban valósult meg eddig az Internet bekötése. Több községből jelzés érkezett a megyei könyvtárba, hogy eMagyarország pont fog működni, de még nincs Internet kapcsolatuk (pl. Alsónemesapáti, Páka, Hosszúvölgy stb.). Így ők még nem szerepelnek a kérdőíves vizsgálatban.

Arra a kérdésre, hogy ingyen jut-e a könyvtár internethez, 78 könyvtár válaszolt igennel, és 12 könyvtár nemmel. Az alábbi táblázatban kigyűjtöttem, hogy a kérdőíveken a könyvtárak mely intézményt jelölték meg az Internet díját fizető szervként. A legtöbb esetben a fenntartó önkormányzat fizeti az internetet. Az intézmény a fizető szerv 12 könyvtárban, köztük 9 könyvtár többcélú intézmény, 4 iskolával, 2 művelődési házzal működik együtt, és 3 ÁMK-ként funkcionál. 18 könyvtár valamelyik minisztériumot jelölte meg, ezek a könyvtárak

MŰHELY

pályázat útján jutottak internethez. 2 könyvtár helyi alapítványt nevez meg fizetőként. 5 könyvtár nem válaszolt semmit erre a kérdésre.

Ingyenesen jut-e internethez a könyvtár	
igen	75
nem	12

Az Internet díját fizető szerv	
Fenntartó önkormányzat	50
Intézmény	12
IHM	15
GYISM	1
Oktatási Minisztérium	2
Helyi alapítvány	2
Nem jelölte meg	5
Összesen:	87

Meg kell jegyezni, hogy ennél a kérdéscsoportnál nem voltak egyértelműek a válaszok. Ismeretes, hogy az elmúlt évben például az IHM ITP-3 pályázaton 24 könyvtár nyert számítógépeket Internet eléréssel, idén pedig az IHM ITP-15 pályázaton további könyvtárakban is megvalósult az Internet szolgáltatás. Ugyanakkor a fenti táblázat szerint 15 könyvtár részére fizeti a díjat az Informatikai és Hírközlési Minisztérium. Valószínű, hogy több könyvtár azért adta meg a fenntartó önkormányzatot díjfizetőként, mert ha az előfizetést pályázaton is nyerték, telefonköltiséget fizetni kell.

Az Internet hozzáférés típusa szerint a zalai könyvtárakban az ISDN vonal a legjellemzőbb, széles sávú Internet mindössze 26 könyvtárban épült ki eddig.

Az Internet hozzáférés típusa	
Modem: PSTM	10
Modem: ISDN	51
ADSL	13
Kábel	3
Mikrohullámú	7
Bérelt vonal	0
Műholdon	2
Optikai kábel	1
Összesen:	87

MŰHELY

Az Internet szolgáltatók közül a Matáv/Axelero a legelterjedtebb a megyében (54 könyvtárban), 11 könyvtárban a Közháló-Sulinet program keretében lehet internetezni, 8 könyvtárban a GTS Datanet a szolgáltató. A többi szolgáltatónak csak 1-3 könyvtár megrendelője van.

Internet szolgáltatók	
Matáv/Axelero	54
Közháló-Sulinet	11
GTS-Datanet	8
NIIF/HUNGARNET	3
Enternet	2
Zalaszám	2
GYL Comp	1
UPC	1
ZelkaNet	1
FREEMAIL	1
FreeStart	1
FreeWeb	1
Nem jelölte meg	1
Összesen:	87

A kérdőíveken megkérdeztük, a könyvtárak hogy látják, mennyi ideig biztosított a könyvtárban az Internet szolgáltatás. A könyvtárak 80%-ában a könyvtár, vagy fenntartója vállalja, hogy továbbra is előfizeti az Internetet. Sajnos 14 könyvtárból (17%) érkezett olyan válasz, hogy határozott idejű pályázaton nyert előfizetéssel rendelkezik, amelynek lejárta után megszűnik a szolgáltatás.

Az Internet hozzáférési idő típusa		
Határozott idejű (fix időtartamra szóló) pályázaton nyert előfizetés, lejárta után a hozzáférés megszűnik.	14	16%
Határozott idejű (fix időtartamra szóló) pályázaton nyert előfizetés, lejárta után a könyvtár továbbra is előfizet.	15	17%
Határozatlan idejű, a könyvtár, vagy a fenntartó állja a költségeket.	55	63%
Egyéb	2	2%
Nem jelölte meg	1	1%
Összesen:	87	100%

A díjcsomag típusa a legtöbb Internet szolgáltatással rendelkező könyvtárban időkorlátlan, mindössze 8 helyről jelezték, hogy óra/hó díjas előfizetéssel rendelkeznek.

Az Internet hozzáférés szintén korlátlan a legtöbb könyvtárban, csak 3 intézményben nem érhető el bizonyos helyek.

A kérdőíves vizsgálat elérte célját, választ adott arra, hogy 2004. október végén milyen jellemzői voltak a Zala megyei települési könyvtárak Internet szolgáltatásának. A kérdőívek pontatlan kitöltése azonban nem eredményezhetett valós képet. Ezért a vizsgálatunkat folytatni kell! Megállapítható, hogy a pályázati lehetőségek ellenére még mindig sok községi könyvtárban hiányzik ez a szolgáltatás. Több községben a telehálazzal, vagy telekunyhóval működnek együtt, és az eMagyarország pontokat is több helységben könyvtárban építették ki.

Ha megvizsgáljuk a megyében a könyvtárak nagyságát, sok olyan községi könyvtárat is találunk, amely állománynagyságát és forgalmi adatait tekintve a jelentősebbek közé tartozik, de még nincs Internet elérési lehetősége (csak néhány példát említek: Bázakerettye, Hahót, Lovászi, Zalabaksa stb.). Ezeknek a könyvtáraknak a fejlesztése különösen fontos, az Internet szolgáltatás megvalósítására keresni kell a pályázati lehetőségeket. A visszajelzések alapján a szélessávú Internet elérés megteremtése is még a kezdeti stádiumban van.

Mivel ez a vizsgálat egy adott időpontban jellemző adatokat mutatja, fontos lenne hogy egy év múlva megismételjük, hogy a bekövetkező változásokat nyomon követhessük, hiszen mint ismeretes az eMagyarország pontok kiépítése is még folyamatban van.

Sebestyénné Horváth Margit

A városi könyvtárak képviselői a 2004. december 13-i hálózati értekezleten a megyei könyvtár olvasótermében